

גליונות לעיון בפרשת השבוע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ - שנת השלש עשרה
יו"ל ע"י מוסד תורה והשכלה למבוגרים ולנוער
הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

מהדורה מיוחדת בשביל ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לחנוך ולתרכות תורניים בגולה

בשלח (תשי"ד)

ט"ו כ"ה - נ"ו

ענין לקטע זה גם גליון בשלח תשי"א

א. כ"ה. ויורוהו ה' עץ וישלך אל המים וימתקו המים.

מדרש תנחומא בשלח כ"ד. אתה מוצא בשר ודם מכה באיזמל ומרפא ברטיה
והקבה"ו אינו כן - אלא במכה שמכה בו מרפא. וכן אתה מוצא
כשבאו למרה ולא יכלו לשתות מים ממרה והיה משה סבור,
שהקבה"ו אומר לו, שישליך שם דבש או דבילה והמים מתמתקין,
ראה מה כתיב שם: ויצעק משה אל ה' ויורוהו ה' עץ. אמר ליה
הקבה"ו למשה: אין דרכי כמות בשר ודם, עכשו אתה צריך ללמוד,
טנאמר "ויורוהו ה' עץ" "ויראהו" לא נאמר כאן אלא "ויורוהו" -
הורוהו בדרכיו. ומה העץ? ר' יהושע אומר: של ערבה היה, ר'
נתן אומר: הרדופני מר היה, ר' שמעון בן גמליאל אומר: בא
וראה כמה מופלאין דרכיו של הקבה"ו יותר מדרכי בשר ודם. בשר
ודם במתוק מרפא את המר. אבל הקבה"ו במר מרפא את המר. הא
כיצד? נותן דבר המחבל בתוך דבר המחבל... אמר לו הקבה"ו
למשה: לא כך הוא אומנותי אלא במה שאני מכה בו אני מרפא
הלכך הואיל ואלו המים מרים אני מרפאן בדבר מל.

פילון האלכסנדרוני חיי משה: עתה עיני הנפש השכלית של המתחנך בפניו
ויראהו עץ ויצוהו להשליכו קצוב הבארה למען המתק מעינותיו,
ועוד עד עתה נעלם מאתנו, אם שהיה מוטבע בעץ הנזכר רפואה
מני אז או את הוראת שעה היה; יהיה איך שיהיה - נמתקו המים.

רמב"ן: "ויורוהו" - שהראה אותו עץ ואמר לו: השליך את העץ הזה אל המים
וימתקו. ובעבור שלא מצאתי לשון "מורה" אלא בענין "למוד"
(משלי ד') "ויורני ויאמר לי" - למדני, הכן כלם נראה בדרך
הפסס, כי העץ הוא ימתיק המים בסבע והוא סגולה בו ולמד אותה
למשה; ורבותינו אמרו שהיה העץ מר והוא נס בתוך נס, בענין
המלח שנתן אליסע במים (מלכים ב' ב' כ"א).

ראב"ע: זה העץ לא ידענו מה היה, רק דבר פלא היה, ואלו היו המים
עומדים, היינו אומרים: תוך רפואה היה. והנכון הוא מה
שאמרו חז"ל.

העמק דבר: לפי הפסס כבר נוצר במקום המים המרים עץ להמתיקו, כמו כל
הטבע אשר במקום חסרון איזה פרט הכרחי לחיי האדם בוצר שם
איזה דבר אחר להשלים המחסור. כך בזה המקום היה גדל איזה
עץ הממתיק את המים ומטה לא ידע.

1. שני פרושים שונים ניתנים כאן לענין העץ, הסבר את שניהם
וסדר את כל הנ"ל לשתי קבוצות.

2. מה הניע את הרמב"ן לפרש בדרך שבה פרש ולא בדרך חז"ל?

3. שונה מוסד ההשכלה שלומדים החכמים והמפרשים מתוך המעשה
ההוא. הסבר את הלכה היוצא מספורכו אליבא דכל אחת
ממתי התפיסות!

ג. כ"ה. שם שם לו חוק ומשפט

רמב"ן ועל דרך הפסט כאשר תחלו לבוא במדבר הגדול והנורא וצמאון אסר אין מים, שם להם במחיצתם וצרכיהם מנהגים אסר יתנהגו. הם עד בואם אל ארץ נוסבת. כי המנהג יקרא חוק (משלי ל') "הטריפני לחם חוקי"; (ירמ' ל"ג) "חוקות טמים וארץ", ויקרא משפט בהיותו משוער כהגון וכן (טמואל א' כ"ז) "כה יעשה דוד וכה משפטו כל הימים"; (בראשית מ') "כמשפט הראשון אשר היית מטקו".

או: שייסרם בחוקי המדבר לסבול הרעב והצמא, לקרוא בהח אל ה' לא דרך תלונה. ומשפטים טיהיו בהם לאהוב איס את רעהו ולהתנהג בעצת הזקנים; והצנע לכת באהליהם בענין הנסים והילדים; ושינהגו שלום עם הבאים במחנה למכור להם דבר; ותוכחות מוסר שלא יהיו כמחנות הטוללים אסר יעשו כל תועבה ולא יחבוטשו; וכענין סצותה התורה (דברים כ"ג) כי תצא מחנה על אויביך ונסמרת מכל דבר רצ.

1. מה הטאלה טרצה הרמב"ן ליטבה בסני פרוטיו?

2. מה ההבדל בין סני פרוטיו? טים לב ביחוד לסתי הדרכים טבתן יפרש את המוטגים "חוק" ו"משפט".

ג. כ"ה שם שם לו חק ומשפט וטם נטהו.

ר' ש.ר. הירט (תרגום מגרמנית א.ל.): במרה היה עליהם לעמוד בגסיון ראשון. הלכו טלטה ימים ולא מצאו מים ולבסוף כטמצאו מים היו אלה מרים. ויורה ה' את מטה עץ ויטליכתו אל המים וימתקו.

"שם" כטראו ונוכחו שהמר ביותר נהפך למחוק בהתמוגו בדבר אסר צוה עליו והורה הקבה"ו, שם נתן לו את יסוד החוק והמשפט והורנו טחוקיו ומשפטיו הם "התרופה" לכל נגע ופגע טל היחיד וטל החברה האנוטית בכללה, בהתגלותו בזה כרופא כל בטר, "כי אני ה' רופאך".

1. במה טונה פרוטו טל הירט מטני פרוטי הרמב"ן דלעיל (וכן מפרוט רוב המפרטים - וע' רס"י I -) ומה הניעו לפרט כך?

2. במה טונה הירט מן הרמב"ן בפרוטו למלה "שם"? (בטין ימנית).

חטובות יט לטלות לנחמה ליבוביץ, חטתדרות הציונית העולמית, המח לחנוך ותרבות חורניים כגולה, ירוטלים ח.ד. 92.